

آبونه شرايطى

داخلى ، خارجى هرير ايجون
سنه لىكى (۲۵۰) ، آلتى آيلقى
(۱۳۰) غروشدر .

[نسخه سى ۵ غروش ،
سنه لىكى ۵۲ نسخه در .]

اداره خانه

باب عالی جاده سنده دائره مخصوصه

اخطارات

آبونه بدلى پشيدندر

مسلكه موافق آثار مع الممنونيه
قبول اولنور . درج ايندله ين
يازيلر اعاده اولونماز .

الشمس

دينى ، فلسفى ، علمى ، ادبى هفته لىق مجموعه اسلاميه در

والله يهدى من يشاء الى صراط مستقيم

باش محرر
محمد كا كىف

صاحب ومدير مسئول
اشرف اديب

آبونه اهد كم سبيل الرشاد

عدد : ۳۸۰

۲۳ صفر ۱۳۳۷

پنجشنبه

۲۸ تشرين ثانى ۱۳۳۴

جلد ۱۵

اخطارات

آدرس تبديلنده آبريجه باش
غروش كوندر ملليدر .

مكوبلرك امضالرى واضح
واوقوناقلى اولسى و آبونه صره
نومرو بى محتوى بولمى لازمدر .

ممالك اجنبيه ايجون آبونه
اولانلرينك آدرس لر ينك فرالمره
جهدده يازلمى رجا اولنور .

پاره كوندر ليدىكى زمان نه يه دائره
اولديغينك واضحاً بيلد يرلمى رجا
اولنور .

بو کبی خطا آلود تشنیعاتک مستلزم اولاییه جکی مضراتک بیک قات بدترینی باشمزه آجا جغمزه یقینمز واردر . برپیره ایچون یورغانمزی یاقغه بزطرفدار دکلز . اسکی قفاده اولوق ، اکر قفامز ایی دوشونبورسه عیب دکلدز . بالعکس هیچ بر احتیاج و ضرورت یوقکن قومشریه باقهرق هر کون آلامود بر قیافته کیرمک ، یکی شکل وقیافتک بزه او یغون کلوب کله دیکنی حسابیه قائمقسنزین محضایکی قفالی ، منور فکری عنوانلرینی احراز ایچون هر کون برینه تقلید ایتمک مایمونلق دکلسه بیله مایمون اشتہالیقدر .

برکره دوشونلم که ملل واقوامی سرمنزل سعادتہ ایریشدیرہ جک اک متین ، اک امین شکل حکومتی ، تقلید ایتمک ایستہ دیکمز اقوامک حکماسی صورت قطعیده تمین ایده بیلمشلمیدر ؟ خیر . واقعا بو کونکی اقوام متمدنه هپ ته او قراسیدن ده موقراسی به طوغری کیمشلدز . بو سیر انقلابادن غایه ، دائما ظالملا مظلوملرک عدیدی آزالتمق اولدینی حالده بوکا هانکی دورده وهانکی دیارده موفوق اولای بیلمشلدز ؟ رفاه وسعادت اقوام هیچ شبهه یوقدرکه شکل حکومتہ دکل ، راعیلرله رعیه نک تربیه و اخلاقته تابمدر . بویله اولنجه اک طوغرو شکل حکومتک هانکیسی اولدینی علوم اجتماعیه نک - براهین قطعیه سیله دییمیم . چونکه بو محالدر - تجارب مقنعه سیله تعین و تقرر ایتمکجه « عصرک موداسنه موافق » بولمادیغکنز قیافتمز کیمسه نک برشی دیمکه حتی یوقدر .

برده اوروپاده دینی دولتدن تفریقہ باعث اولمش برچوق سوائق اجتماعیه ومثلا کلیسائک وجودی ایله کلیسا تشکیلاتنه داخل اولان رهبانک سوء استعمالاتی کبی اسباب واردرکه بونلرک بزده وجودی اولدینی کبی اونوع تشکیلاتک ملتک صیرتنه یوکلہ دیکنی بار مظالمی تحمل بیله ایده یز . عینی ریجته بی برینه بکزمه مین امراض اجتماعیه به تطبیق ایتمک هر حالده متخصص بر طیب اجتماعینک کاری اولماسه کرکدر .

بیلیورم ، احمد امین یکی یوقدر مهلک بر علاجی توصیه ایتمکه سوق ایدن شی نشأت و تحصیل اعتباریله اقوام غیر مسلمہ حقتده زیاده معلوماتدار اولدینی حالده شرقک وبا خصوص اهل اسلامک احوال اجتماعیلرینی تدقیق وتقبه وقت بولامامش اولمالریدر . احمد امین بک ایکنجی مقاله سنده : « ... ومؤسسات دینیہ بی صرف دینی ، اخلاقی واجتماعی ایشلرله اوغراشه حق برقوت حاله قویمغه مقتدر دماغلر بوانسه بدی ... » سوزندن آکلاشیلورکه دین اسلامی بو کونکی خرسنیانلق کبی بردین ظن اییدیور . چونکه وظائف دینیہ بی دینه - یعنی بزم تعمیرمرجه عقیده یه - ، اخلاقه وینه اخلاقه راجع اولاجق اجتماعی وظیفه لره یعنی مواساته حصر اییدیور . فی الواقع نصرانیتده « ته او قراسی » تعمیر ایتمک دنیوی تعالیم انبیادن هیچ برار قالمایوب انجیل نامیله اله کزن کتب مقدسه ده : « الله عائد اولانی الله ، قیصره عائد اولانی قیصره ویر ، حکمی ، ایله « صاغ

ایشته اومبدالر سایه سنده درکه انسانیت کونک برنده اکطوغرو ، اک مکمل بر قومیتک نه اولدینی آکلایه جقدر . شو حالده اسلامی قومیتہ علی الاطلاق مخالف کورمک وجودی تصور ایدیله جک خطالرک اک بویوکلرندندر .

بزده دین و دولت

— اسلام غزته سندن —

« وقت » ک (صلح حاضرلنی) عنوانی آلتنده کی سلسله مقالات ومطالعاتی او قودم . وقوف ومعلوماتی اقران و امثالنه غبطه بخش اولان کنج رفیقمزک - کندی قولنجه - برانکلز دوستندن اقتباس ایتمک افکارک طوغرولری بک چوق اولقله برابر بعض نقطه لرده و از جمله صلح ماصه سنه چاغیریلای جغمز صیراده یکی بر توالته عرض اندام ایده رک اوروپالی دوستلر مزه ، دشمنلر مزه شیرین کورونمک ایچون یایه جغمز اصلاحات عاجله نک باشنده دین ایله دولتی تفریق ماده سنی وضع ایتمک لزومنده کندیسنه متابعتده معذورز . بوکا « اسلام » ک ویردیکنی مفصل جواب ، کافی ومعنی اولقله برابر احمد امین بک ایله مساعدده کزله بنده کزده بر حسب حالده بولونمق ایسترم .

هر شیدن اول علی روایة نہایت برآی صکره انعقاد ایده جک صلح قونفرانسنه قدر کچه جک برمدت قصیره ایچنده کنج متخصصمزک کولانجه کندیمزه چکی دوزن ویره بیله جکمز هیچده ظن ایتم . بو قدر قیصه بر زمانده قیافت اجتماعیه مزی دیکشدرمک دکل آ ، تری یه اصمارلایه جغمز بر قوستومی بیله اله ایتمک ممکن دکلدز . بویله بر تکلیف ، شئون اجتماعیه شیولاننده کی بطاقتی هر کسدن زیاده بیلمک لازم کلن بر اجتماعیات متخصصی روحندن زیاده - خالقک هیچده کندیلرینی محتاج کورمدکاری فائده سز بر اصلاحی کندیلرینه جبراً قبول ایتمک ایچون - عائله قرانامه سنی کبر کدن مال قاچیریرجه سنه مجلس مبعوثانه کشادندن بر کون اول تودیع ایدنلرک روح عجولنی افشا اییدیور . بزدن زیاده کندیلری بیلیرلرکه اقوامک مؤسسات اجتماعیه واداریه لری وبا خصوص دینلری - نه قدر قوی اولورسه اولسون - بش اون کیشی نک « دیکشسون ! » دیمه سیله دیکشمز . احمد امین بک ، اوروپالیلرک : « روسیه انقراضندن صوکره دین و دولتی تفریق ایتمه یکنانه دولت تورکیادر . بو عدم تفریق تورکلرک عصری دولت فکرینی هضم ایده مدکلرینه وحالا بک اسکی بر قفا ایله یشادقلرینه اک قوی بر برهاندر ، دیه جکلرندن قورقیور . حالبوکه بزم بویله بر سوزدن پروامز یوقدر . چونکه (دین) ی (دولت) دن تفریق ایتمک اوروپالیلر طرفندن حقمزده سرد ایدیله جک

یکانگه طوقات آتانه صول یکاغکی ده چویر ، حکمندن باشقه برشی کورمیورز . بویکی حکمه ده ملت نصرانیه یالکیز ایام ضعف و عجزنده رعایتکار اولوب الی آیغی طوتدقدن سوکره حضرت . سیچدن منقول اولان بواصرونهیه نه قدر مخالفت ایتدیکنی اون یدی عصر اق مجادلات مذهبی و سیاسی و باخصوص درت سنه در عالم بشریتی قانه بوغدقدن سوکره بزم ناقلبکاهمه قدر صوقولان دیر یومر و قبری ایله بک کوزل اثبات ایتدی . ایشته بویله بر دین ایله متدین اولان اقوامک ، رهبانک فضولی اوله رق امور حکومته قاریشمانه مانع اولقدن ده طبیعی برحق اولاماز . بویله ایکن اوروپا اقوامک بو حق طبیعی برحق استحصال ایدنجهیه قدر تالوتردن قومه قدر قاج عصر اق مجادلات و منازعات ایله اوغراشدینی معلومدر . حتی حکومتک کلیسایه شیمدیکی غلبه سی یالکیز صوری اولوب بو مجادلات حقیقته حالادوام ایتکده در . بزده ده بویله میدر ؟ مسلمانلر ، هجرت نبویه نک ایلك کونندن اعتباراً حکومتی ، تشکیلاتی حائر ؟ معاهده عقد ایدر ، حرب ایدر ، صلح ایدر بر عضویت دینه و سیاسی حالده درلر . بو آنه قدر محفوظ قالان کتاب و سنت ؟ اعتقاد ایتدی ، عبادت ایزی ، اخلاق ایتدی ، قوانین اداره منزی ، حاصلی اعمال ظاهره و باطنه منزی جامع اولوب سعادت دنیویه و اخرویه منزی ایچون واجب الاتباع بیلدیکنمز دستاوردن . متشکل و اجزاسی لاینفک برکدر . بر مسلمان اعتقادات اسلامیه بی ناصل حق طانیورسه ، عباداتی ناصیل لوجه الله یا پیورسه محاسن اخلاقی ده ، شرع شریف دائره سننده کی آلیش و یریشنی ده ، وظائف تابعیت و متبوعیتی ده اوله جه رضای باری بی تحصیل ایچون ایفا ایدر . سوء اخلاقدن اجتناب ایدر ، معاملاتنده اکر بیلکدن چکینیرسه ، آخره ظلمدن قاجینیرسه هب نهی الهی به مخالفت قورقوسنددر . هر مسلمان حاله ، درجه سننه کوره امر بالمعروف و نهی عن المنکر ایله مأموردر . احکام دینه دینجه بزبالکیز تعالیم اعتقادیه ایله عباداتی آکلایمز . محاسن اخلاقی ده ، معاملات حقوقیه ایله اقامه حدود الهیه بی ده بومفهومه ادخال ایدر . بو مختصر تعریفه کوره اسلامده شکل حکومت ته او قراتیکدر دینله بیایر . فقط رهبانیت اولمادینی ایچون بر اوروپالینک و یا ذهنی اوروپا افکارندن باشقه سنی هضم ایدر . مین برکنجک آکلادینی معناجه ته او قراتیک دکدر . زیرا بزده معاملات ناسی شویله طورسون ، عباداتی بیله ادارهیه مأمور بر صنف مخصوص یوقدر . هر کس شرع الهیه کی احکامی و سنی یتدیکی مرتبه ده اجرا ایله مکلفدر . و امر و نهی الهیدن مسئولدر . و بونده شاهک کدادن فرقی یوقدر . بواتمده نه لایحطی ، نه مقدس و غیر مسئول کیمسه واردر . اعتقاد منزه انبیای کرام بیله فعالرندن مسئولدر . « لایسئل عما یفعل » یالکیز الله تعالادر . ماعداسی « وهم یسئلون » داخلد .

ایشته بواعتقاد ایله - تعبیر معذور کورولسون - بوزهنیت ایله

بتشمش اولان ، « شریعتک کسدیکی پارمق آجیاز » دین اهالی بی دینسز حتی دینه قارشی لاقید بر حکومت فکرینه آلیشدرمایه جالیشانک راحت و حضور ناسی سالب نه یامان مجادلاته قبو آچه جغنی آرقق تصور ایدیکز .

خایر ، قانونلرک ، احکام اداره نک مزاج اهالی به موافق بولونمای ، قبول عامه به مظهر اولمای ، علاج رفاه و سعادت اولدقبری فکرو عقیده سنی خاقه تلقین ایتدی لزومی اک . مسلم واک معروف قواعد ابتداییه اجتماعیه دن ایسه دیندن متجرد بر عثمانی دولتی یا اتانامازسکز . بز اصلاحات دورینه کیره لی بر عصر قدر زمان کچدی . بواصلاحات اهالیزک فکر و اعتقادینه مطابق بر طرزده یا بیلمادینی ایچون اهالی حکومته بر درلو ایصینامشدر . دها دون یا بیلان « عائله قرارنامه سی » باشده مسلمانلر اولق اوزره خرسیتانلری ده ، یهودیلزی ده اغضاب ایتدی . « توحید محاکم » کی یا کلس و مسلماننه غیر مطابق اولان معهود قانون حکام شرعک مرجع تعیینی دیکشدرمکدن و سلسله حکامه صیت شریعی طویمامش بر قاج حاکم ادخال ایتکدن باشقه بر نمره و یرمه دی .

دولتی دیندن تجرید ایتکده غایت بویوک بر محذور اجتماعیه دها واردر . حکومتی اقامه دین ایله شرعاً موظف بیلن خلقمز حکومتک بو وظیفه دن امتناعی خوش کوردیکی کون دیگر وظائف دینه سنی ده و بناء علیه اخلاقیاتی ده ، وظائف اجتماعیه سنی ده اهل ایدر .

چونکه اولجه عرض ایتدیکنم کی احکام شرعیه تجزی قبول ایتز برکدر . بویک زه سنندن بالطه لار بیقارسه کز هب سنی بردن بیقمش اولورسکز . هب سنی بیققدقدن سوکره ده آرقق نظام اجتماعیه منزی محافظه ایچون اجتماعیات علماسنک یوز بیکی بر آره به کلسه چاره بولامازلر . احمد امین بکک تجریدی علمی قدر اولسه بوقدر مهم و نازک برایشی چاشمیر دیکشدرمک قدر قولای بر صورت حل کوستره رک بنای اجتماعیمزک تملنه دینامیت طولدورمایه کولکی امینم که راضی اولماز .

سوزک قیصه سی ، احمد امین بکک دوستی اولان انگلیزی ممنون ایتک ایچون ظن ایتدیکی کی بر آیده حتی بر قاج عصرده قیصافت دیکشدرمه منزه امکان بوقدر . اولسه ده فائده یرمنز . زیرا اخلاق ایله سائر دستاثر اجتماعیه وجدان بشره درجه تأثیری معلوم اولان فکر دینی ایله بک قولای محافظه ایدیله بیلیرسه ده هر کون یکسی چیقان الامود نظریات فلسفیه ایله بوا حکام یورودیله منز . مقصد اهالی بیننده عدل و رفاهی تأمین ایله راحت و حضور لرینی ضامن اولق ایسه بونک شکل حکومت ایله علاقه سی بوقدر . افراد و وظائف فردیه واجتاه عیبی حسن ایضا ایتدیره جک بر تربیه اخلاقیه و یردیکنز کون مطلوب معزیاده حاصل اولور .

ایضاً او قدر در اول حکایت
باقیسی دروغی نہایت

احمد نعیم

ہامش — احمد امین بک ایک نئی مقالہ سنک ہامشندہ دیورک:

«تاریخ مزین بعضی مطبوعہ مزہ مراجعت ایدہ رک دولت ایلہ دینک تفریق اوزرینہ خلافت مسئلہ سنک موضوع بحث اولاسی لازم کلوب کلیہ چکنی صور دیلر . بزم فکر مزجہ بومسئلہ نك موضوع بحث اولماسنہ هیچ برسب یوقدر . عثمانی دولتک حکمدارنی و عالم اسلامک خلیفہ لکی بربرندن تمامیلہ آری ایکی صفتدرکہ ذات حضرت پادشاهیدہ بک کوزل اجتماع ایدہ بیایر . تفریق وقوع بولدیانی تقدیرده مشیخت ووقاف نظارتی مستقل برعیت دینیہ حالی آلیر و طوغرودن طوغرودہ مقام خلافتہ استناد ایدر . و بوکا قابل عثمانی دولتی ده بوتون وطنداشیر ایچون مساوی برماہیتی حائز برعیت قانونیہ شکانہ کیر .»

صاحب مقالہ نك یوقاریده بحث ایتدیکنز خطاسی ایشتہ بورادہده ظاہر اولور . او، صفت خلافتی پاپالق کبی برصفت روحانیہ ظن ایدیور . خلافت احکام شرعیہ بی اجراءہ نیابت معناسنہدر . امیرہ سلطان دیکنز ، پادشاه دیکنز ، خلیفہ دیکنز ، ہر نہ دیرسہ کنزدیکنز صفتی دیکشمنز . اونک وظیفہ سی سائر افراد مسلمینک وظیفہ سی کبی دینیدر . آرادہ کی فرق قوت حکومت ایلہ انفاذ احکام واقامہ حدود شرعیہدر . اوروپا دوشونوشی ایلہ اونده آری آری ایکی صفت توہم ایدوب آنک گاہ احکام شرعیہ بی ، گاہ شرعہ مغایر احکامی انفاذہ مأمور بر شخصیت متناقضہ اولماسنی بز حوصلہ مزہ صیغدیرامایز . وطنداشلرہ کلنجہ اونلر ایکی دورلودر . ایچمزده یاشامق ایستہ یئلرینک — طبقی بزم کبی — تشنہ اولدقلری شی عدالتدر . حقلرینی وریکنز ، ظلم ایتیکنز ، دین و آیینلرینہ قاریشاییکنز . بزم بک کوزل ایصنیرلر . افتراق سوداسنہ اولانلری ایسہ هیچ بر صورتلہ ممنون ایتیکہ امکان یوقدر اعتقادندیم . ا . ن .

دین ایلہ دولتک تفریقی

کچارده فلسطیندہ کی یہودی حکومتی ایلہ مسلمانلرک اتحادی حقندہ غریب نشریاندہ بولنان وقت غزنیہ سی باش محرری احمد امین بک بو ہفتہ دہ «دین ایلہ دولتک تفریقی» مسئلہ سی اورتہ یہ آندی . بونک اوزرینہ یکی انتشارہ باشلایان اسلام غزنیہ سی غایت کوزل بر جواب ویردی . مسلمانلرک فاضل بر دین اولدیغنی خلاصہ ایضاح ایتدی . بوندن باشقہ فاضل محترم احمد نعیم بک اقدی دہ بو موضوعہ دائرہ ہم بر مقالہ یازہرق مسئلہ بی ایچہ تنویر بویوردیلر . بومناسبتلہ «آئی» غزنیہ سی دہ خلافت اسلامیہ حقندہ شایان اهمیت بر مقالہ نشر ایتدی . مسلمانلر ایچون فوق العادہ حائز اهمیت اولان بو مسئلہ حقندہ سبیل الرشاد وقتیلہ خیلی نشریاندہ بولنش ، اوزون اوزادی یہ ایضاحات اعطا ایتشدی . اسلامیہ عدم تتبع نتیجہ سی اولہرق اورتہ یہ چیقاریلان بو مسئلہ حقندہ امید ایدر زک احمد امین

بک تعدیل و تصحیح افکار ایدرلر . اهمیت عظیمہ سنہ مبنی بو خصوصہ کی نشریاتی خلاصہ اولسون نقل و قید ایتہ بی الزم عد ایدیورز .

وقت غزنیہ سنک فکری

«کدی گندیزی بولہ (عصری) بر دولت شکلہ قویق ایچون اساسی بعض اجراءت و حاضر لقلر پایق لازمدر . بونلر دن برنجیسی و اللہ مہمی دولیزدن تنوقراسی ماہیتی تمامیلہ رفع ایتکدر . بز ذاتاً توحید قضا اساسی قبول ایتک صورنیلہ بو بولہ صوک درجہ مہم بر آدم آندق . روسیہ نك اضہ جلالندن صوکرا دنیا یوزندہ برتک مدنی مملکت قالا مشدکہ دین ایلہ حکومتی توحید ایتسون و مؤسسات دینیہ بی تمامیلہ مستقل بر موقع ویرمش اولاسین . بز بونی طبیی کورمکہ آیدشدق . بونک عکسنی دماغلر من قولای ہضم ایدہ من . حال بوک دینی تشکیلک حائز استقلال اولماسی دینز نقطہ نظرندن هیچ بر فائدہ تأمین ایتدکن باشقہ مملکتندہ مؤسسات و افکار دینیہ نك قوتنی محافظہ ایدہ مہسنہ اک بویوک سیدر ...»

اسلام غزنیہ سنک ہرالی

«بومسئلہ دہ بزملہ بر قاتولیک ویا اورتودوقس حکومت وحقی پروتستان حکومت آراسندہ هیچ بر مشابہت یوقدر .

غیر مسلم دوللردہ ، وبالقرض فرانسہ دہ حکومتلہ کلیسا نك آریلماسی بوسبوتون باشقہ بر ماہیت عرض ایدر .

چونکہ: اولاً بزده کلیسا یوقدر . ثانیاً کلیسا اولمانچہ روحانیلک دہ یوقدر . ثالثاً بزده دین یالکرا و عظ و نصیحتدن عبارت اولمایوب عبادتدن زیادہ و دہا اول حقوق عبادی ، و او حقوقک دہ شخصی واجتماعی کافہ احکامی ہر زمان و ہر دورہ موافق اساسلرہ تفکر وادارہ ایتدکن صوکرا ساحہ حکم و حکمتی ، ادارہ بی ، سیاسی ، قوانین مشروطیتی دہ احاطہ ایدر . حکومتک شکلندن بدأ ایلہ مساوات حقوق ، اجتماعات ، سیاسیات ایچون مخصوص دستورلری واردر . بودین ہر کسکدر و هیچ کیمسہ نك دکدر . اسلامیت ، عقیدہ اعتباریلہ بر مسلمانک دینی ایسہ عدالت و سیاست اعتباریلہ بوتون انسانلر کدر . دستورلر نہا حر بلر ، صلحہر ، اجتماعی مسئلہلر ، اخلاقیات ، منفعت عامہ ، موازنہ ملیت اساسلری ہب دوشونولمشدر . خلیفہ دن ، پادشاہدن بدأ ایلہ اک اوافق بر فرد خلقہ وارنجیہ قدر حر و مستقل احکام وضع ایتشددر . کنیدیسی اساساً مستقلدر . اونده حکومتہ تابعیت محدودذاتی یوقدر . بالعکس کنیدیسی احکام علمیلہ اوزرینہ قورولمشدر . تفوق و امتیاز ، تحکم و اصالت هیچ ظانیماز . اونک حکومت اوزرینہ تأثیری ، دوغرو و ایجاب حال وزمانہ موافق بر مادہ یہ ، برایشہ علی الاطلاق مدافعہ شکلندہ دکل ، بالعکس ناظم و محافظ حزیت و عدالت اولق صورتیلہدر .

بو آکلاندیغمنز تشکیلات موجنجہ حقوق و سیاست دستورلری خارجندہ دینک برشی امر ایتسی احتمالہ دکل ، بویلہ بر شیشہ بالعکس سکوت ایتہ مکہ مأمور اولماسی اساسی نظر دقتہ آیرسہ ق کوروروزک بزم دینزک حکومتلہ مزوجیتی ایلہ دین مسیحک حکومت اوزرینہ بر تأثیری آراسندہ هیچ بر مناسبت و مشابہت یوقدر .